

Місто Віліяма Шекспіра

На батьківщині Віліяма Шекспіра

Я в Англії — країні, де народився, жив і творив Віліям Шекспір є люди, що з далеких заморських країв навмисно їдуть вклонитися тіням великого поета-драматурга. Навмисно їдуть, а я тут мешкаю і соромно було б не побувати в Стратфорді на Евені. Я був.

Гарний соняшний день травня-місяця. З Лондону "Іллінгтон стейшин" наш потяг вийшов о 8 годині ранку. Спочатку звичайні лондонські краєвиди: готичні церкви з недобудованими вежами, понурі склепіння робітничих кварталів, широкі вулиці з міріадами авт і, нарешті, кілька високих заводських труб. Далі краєвид змінився: З'явилися поля, шматки лісу, фарми — це вже, як кажуть англійці, "кантри".

Потяг іде швидко, зрідка зупиняється — мчить нас на південний схід від Лондону. Після тригодинної подорожі ми сходимо з потягу на маленькій залізничній станції: Стратфорд на Евені.

До міста йдемо хвилини двадцять. Перед нами широкий брукований шлях, збоку дерева, трохи далі будинки, будиночки, парк, шпиталь і нарешті вже починається місто. На розі вулиці стоїть об'ємиста постаць поліцейа. Підходжу:

— Скажіть мені, прошу, де тут музей Шекспіра?

— Котрий музей, сер?

— Шекспіра, Віліяма Шекспіра, драматурга!

— Тут є багато музеїв і всі Шекспіра.

Я розгубився. Поліцай це помітив і питається:

— А що ви хочете бачити, сер?

— Все! Хочу бачити все, що тут є про Віліяма Шекспіра!

— Там!

Промовив поліцай і махнув рукою у напрямок міста і ми з дружиною пішли. Коли ми ввійшли до міста, то нам стало зрозуміло, чому поліцай так лаконічно відповів — "там"

Місто-музей

Стратфорд на Евені — це місто-музей Віліяма Шекспіра. Тут все "шекспіровське": крамниця з жіночими сукнями зветься "Поріг Шекспіра", ресторан, у якому ми обідали зветься чомусь "Шекспіровська галерея". У готелі всі кімнати названі творами і героями Шекспіра: чоловіча кімната на одну особу — "Гамлет", родинна кімната на дві особи — "Ромео і Джульєтта", а на дверях готельської ідальної написано: "Як вам це подобається". Є тут і "Сон літньої ночі", хоч у ньому можна спати і взимку, "Отело" і ще кілька інших. Міська бібліотека імени Шекспіра, будинок де народився Шекспір, школа у якій учився Шекспір, церква у якій хрестився і в якій похований Шекспір. Шекспіровський меморіальний театр, пам'ятник Шекспірові, Шекспіровський музей "Нью плейс". В околиці Стратфорду є будинок дружини Шекспіра і навіть будинок матері, чи вірніше будинок Шекспірового діда.

Крім того, тут багато ще й досі зберігається будинків з 14-го, 15-го і початку 16-го століття, що хоч і не мають безпосереднього відношення до Шекспіра та проте дуже цікаві тим, що вони характеризують епоху в якій жив і творив Шекспір.

Саме місто Стратфорд дуже старе. Понад тисячу років тому, ще в часи римлян тут була переправа через річку Евен. Навколо переправи селилися люди і поступово утворилося місто Стратфорд на Евені. Місцевість у якій лежить місто Шекспіра светься графством Ворвікшире, колись воно було покрите Ерденськими лісами. Тепер уже тих лісів немає та проте місцевість тут дуже мальовнича: вкрита зеленими луками, садами, великими парками. Серед цієї розкішної зелені спокійно тече річка Евен.

Ця місцевість колись була свідком великих історичних подій. Недалеко від Стратфорду є місто Ковентри У цьому місті та в його околицях напевно було колись багато історичних переказів про ту епоху, що її Шекспір з такою майстерністю зображав у своїх історичних хроніках.

Мабуть малому Шекспірові часто доводилось їздити з батьком і матір'ю по околицях, де у них були родичі. Там він і міг чути народні пісні, бачити сільські свята, придивлятися до народніх звичаїв, що ними так пишалася стара весела Англія.

Ще й тепер у Стратфорді звідусіль визирають залишки цікавого англійського середньовіччя. Майже у самому центрі сучасного міста будівлі являють собою дивовижну суміш старовинної напівдерев'яної і модерної кам'яної архітектури.

Взагалі місто Стратфорд на Евені — це у повному і прямому розумінні місто-музей, що його масово відвідують не тільки англійці, а представники всіх народів світу. В середньому за рік Стратфорд на Евені відвідують сто тисяч екскурсантів.

З наших земляків батьківщину Шекспіра відвідував професор Микола Стороженко весною 1866 року. Він був один з кращих шекспірознавців у всій Російській Імперії другої половини минулого століття Науковій студії про Шекспіра, що їх написав М. Стороженко, ще й тепер не втратили своєї актуальності.

Вулиці

Розташування центральної частини міста Стратфорду основане на трьох вулицях, що йдуть вздовж річки Евену і трьох інших вулиць, які йдуть під прямим кутом до них. Судячи по середньовічних описах, все це розташування майже не змінилося.

Та найцікавіші з вулиць для нас є три: "Бридж стріт", "Гай стріт" та "Генлей стріт".

В часи Шекспіра "Бридж стріт" була центральною вулицею міста. Ця вулиця починається з "Клаптон брідж" з моста Клаптона. Через цей міст Віліям Шекспір переїжджав верхи на коні, втікаючи з рідного міста до Лондону. На одній з картин Чарльза Каттермол, що зберігається у містецькій галереї театрального музею, Шекспір зображений у моменті

як він прощається з своїми дітьми і жінкою на цьому ж кам'яному мості.

Міст через Евен згадується у хроніках за 1235 рік. Спочатку він був дерев'яний, а пізніше, у 1491 році купець Клаптон родом з Стратфорду, що потім був Лорд Майор Лондону, власним коштом побудував кам'яного моста і подарував його рідному місту.

"Бридж стріт" тепер являє собою надзвичайно цікаву суміш архітектурних стилів. Поміж старовинних, з високими дахами, напівдерев'яних будівель, повплутувались багато кам'яних будов новішого стилю. Проте ця вулиця ще й досі зберегає якийсь старовинний інтимний затішок, тут відчувається характер провінційного англійського міста часів Шекспіра.

Одна з найцікавіших будівель на цій вулиці є "Ред Гаус", що до недавня звалася "Вашінгтон Ірвінг Готель". Це тому, що американський письменник Вашингтон Ірвінг (1783-1859) в часи своїх відвідан Стратфорду зупинявся у цьому готелі. Пізніше Ірвінг залишив кілька цікавих оповідань з часів свого перебування на батьківщині Шекспіра.

На вулиці "Гай стріт" теж залишилося ще багато будинків старого напів-дерев'яного стилю. Вартий уваги "Гарвік Інн" — старовинна будівля з мальовничими дерев'яними рамами. У верхній частині переднього фасаду, ці рами утворюють гарний візерунок. Це цікавий старовинний спосіб оздобити, що тісно пов'язані з конструктивними особливостями будівлі.

Другий цікавий будинок часів Шекспіра зветься "Старий будинок Тюдорів", що стоїть на розі "Елі стріт". Масивний наріжний стовп цього будинку орнаментований різьбою. Характер різби дуже подібний на різьбу наших старовинних козацьких сволоків.

Та найцікавіший з будинків на "Гай стріт" з часів Шекспіра це "Гарварт Гаус", побудований у 1596 році Томасом Роджерсом. Дочка Роджерса вийшла заміж за Роберта Гарварта, їхній син Джон Гарварт був засновником славного Університету в Америці, що й досі носить його ім'я.

"Гарварт Гаус" був куплений американцем з Чикаго Едвардом Морісом і в 1909 році ним же подарований Гарвартському Університетові. Перед тим, як його подарувати, Едвард Моріс зробив реставрацію цього будинку за вказівками англійської письменниці Марії Корелі (1864-1924). Про цей будинок Корелі писала: "Вас можливо кличе національна романтика, але я хотіла б думати, що цей будинок матері Джона Гарварта був зв'язуючою ланкою з Гарвартським Університетом і знаком дружби між двома народами".

Хоч деякі частини переднього фасаду першого поверху (партеру) були реставровані, проте багато різьбленого орнаменту на дерев'яних частинах будівлі залишилися незачепленими з 16-го століття.

Якщо уважно придивитись, то можна бачити дивовижне багатство високомистецької різби, що була, як виявляється, дуже поширена в Англії у часи Шекспіра.

В середині цей будинок також дуже цікавий. На першому поверсі стеля всіх кімнат складається з

дерев'яних різьблених сволоків. Одна з кімнат другого поверху має дуже цікавий старовинний камінь і гарні дубові панелі.

Всі кімнати оздоблені малюванням на стіні. Меблі у будинкові теж з 16-го століття.

Виявляється, що старовинне містечко Англії багато чим дуже нагадує наше, українське, і я раджу всім хто цікавиться не тільки Шекспіром, а й мистецтвом взагалі, відвідати це дуже цікаве місто, що зберегло багато характерних особливостей, можливо навіть не тільки англійського, а й європейського середньовіччя.

Будинок, у якому народився Шекспір

Третьою вулицею міста Стратфорда, що теж зберегла багато будинків 16-го століття, є Генлей стріт. І ось серед тих старовинних будівель є один у якому народився Віліям Шекспір.

З усіх "шекспіровських місць" це найбільше відвідується екскурсантами. Цікаво, що всі доглядачі цього будинку зміють добре говорити з чужинцями, вони чітко і ясно вимовляють кожне англійське слово. Хто хоч трохи знає англійську мову, то зрозуміє їхнє пояснення.

Це й будинок побудований на початку 16-го століття і добре зберіг стиль того часу. Він був власністю Джона Шекспіра — батька поетового. Як відомо, Джон Шекспір спочатку був скромним ремісником, що виробляв і продавав рукавці. Та мабуть батько поетів володів неабияким розумом, бо вже 1568 року він був головою міста Стратфорду, але починаючи з середини сімдесятих років, стан родини Шекспіра з невідомих причин приходить до занепаду і повного зuboжіння.

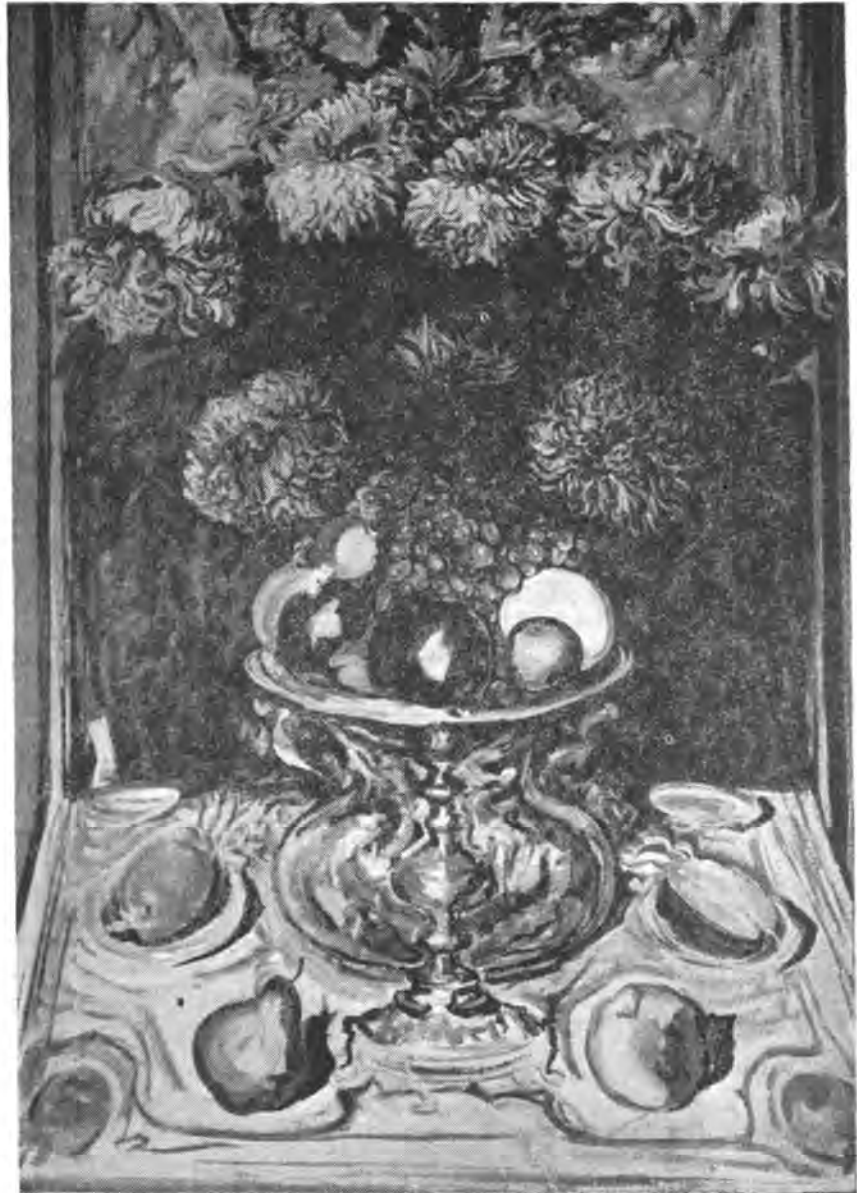
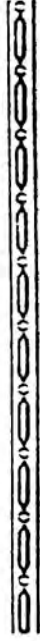
Будинок стоїть на низькому кам'яному фундаменті, стіни мають масивні дубові стовпи. Простір поміж тими стовпами був колись плетений з лози і обвальований глиною, зовсім так, як будуються хати ще й досі у нас в Україні. Тепер ця глина частково замінена каменем, але так обережно, що первісний вигляд будинку не порушений.

В часи Шекспіра тут стояло два будинки: один цей, що зберігся й досі, у ньому і народився Шекспір 23 квітня 1564 року, і другий, у якому була крамниця і майстерня поетового батька. Цей другий будинок дещо змінив свій вигляд, бо був так зруйнований, що потребував більшої відбудови.

Збереглися записи, з яких видно, що власниками цього будинку, після смерті Шекспіра ще довго, до 1806 року, були його спадкоємці. У 1847 році цей будинок був куплений уже не в родичів Шекспіра, як національна пам'ятка. Тоді ж тут і був заснований музей.

Тепер у цьому будинкові крім старовинних портретів і бюстів Віліяма Шекспіра, книжок і дуже цікавих документів, зберігається багато речей старовинного англійського побуту часів Шекспіра.

Тут стоїть дерев'яна колиска у якій імовірно лежав Шекспір. Багато вишитих тканин "хрестиком", "півхрестиком", "намяттям". Широке дерев'яне ліжко, що дуже нагадує наш "піл". Різьблена скриня і формою, і різьбою зовсім близька до скринь Лівобережної України часів Гетьманщини. Багато посуду, зокрема череп'яні миски та глечики і наредшті,

О. Новаківський. Мертва природа.
Львів, 1916.

“ходячка” для дітей, у яку імовірно “запрягали” маленького Віліяма. Зовсім таку “ходячку” змалувала Ніна Заглада у 1922 році в селі Старосілля на Чернигівщині.

Ця подібність староанглійського побуту з побутом України часів Гетьманщини є просто вражаючою. Для доповнення картини згадаю портрет герцога Філіпа Доброго, що вміщений, як ілюстрація до твору Шекспіра — “Король Генрих V”. На цьому портретові англійський герцог підстрижений “під макітру” зовсім так, як Григорій Сковорода.

У садібі, що належить до будинку Шекспіра, плекаються дерева, трави і квіти про які згадає поет у своїх творах.

З усього, що я бачив у Стратфорді, будинок у якому народився Шекспір зробив на мене найкраще враження. Тут панує якийсь невловимий інтимний затишок, зовсім своєрідний дух живе на цьому місці, де народився геній всіх часів і всіх народів.

Школа у якій учився Шекспір

Як відомо, вчився Шекспір у школі свого рідного міста. Там вивчали латинську мову, читали Свідія, Цицерона, Віргілія, Плавта і Теренція. Існують здогади, що Шекспір був узятий із школи у 1578 році, коли батькові справи погіршались і присутність 14-тилітнього сина в господарстві була необхідністю.

Будинок, у якому була школа, будований у 1473 році. Він стоїть ще й досі. Це невисока двоповерхова будівля, зовні обшальована дошками. У великій шкільній залі, що тепер зветься “Велика школа”, Віліям Шекспір ніби й здобув свою початкову освіту.

На нижньому поверсі цього будинку в часи Шекспіра була гільдійська зала, що була одночасно і міською управою, а коли до Стратфорду приїжджала трупа мандрівних акторів, то у цій же залі вони виставляли свої п'єси.

(Продовж. на стор. 32.)

МІСТО ВІЛІАМА ШЕКСПІРА

(Продовж. з стор. 23)

Догадуються, що Шекспір, як син міського голови, не тільки міг бачити ці вистави, а й знайомитись з акторами та їхнім закулісним життям.

Отже, будинок, у якому Шекспір здобув початкову освіту і вперше познайомився з театром, є важливим об'єктом шекспіровського музею, але на превеликий жаль, нам з дружиною в середину цього будинку зайти не пощастило. Ми тільки оглянули цей будинок зверху і чули, що у залі "Біг Скул" ще й досі зберігається з'їдена шашелями лавка на якій сидів Віліям Шекспір, будучи учнем.

Біля школи стоїть кам'яна капличка купецької гільдії Святого Хреста. Ця капличка почала будуватися у 1269 році, але сучасний вигляд цієї будови відноситься до 15-го століття. В середині каплички на стінах ще добре збереглося середньовічне малювання. Ми довго любувалися цим дуже цікавим зразком християнського мистецтва, що зберігається тут, у Англії, з того часу, як по нашій Україні бродили дикі всеруйнуючі орди татар.

Котедж: Анни Готвей

У будинку, де народився Шекспір, зберігається документ з якого видно, що в листопаді 1582 року 18-ти річний Віліям Шекспір одружився з Анною Готвей. Дружина Шекспіра була старша від нього, аж на вісім років. По тому, що Шекспір у своїх творах не раз нарікав на ранні одруження, видно, що у родинному житті він не був надто щасливим.

Швидко після весілля у Шекспіра народилася дочка Сузана, а через два роки з'явилися близнята: син Гамлет і дочка Юдита.

У мальовничій сільській місцевості "Шоторі", на віддалі понад одну милю від міста, є будинок Шекспірової дружини Анни Готвей.

Хоч він і зветься "Котедж" та проте, це великий фермерський будинок на 12 кімнат. Старіша частина будинку датується 15-м століттям, а всі добудови не пізніше 16-го. Цегла на одному з коминів має ініціали Джона Готвея, Шекспірового тестя, і дату 1697 рік. Це, очевидно, тільки ремонт будинку.

Будинок: вкритий соломною, стіни з грубими дубовими стовпами плетені тином і обвальковані глиною. Будівля має багато дуже цікавих старовинних особливостей.

Ця ферма була у володінні нащадків Готвея до 1892 року, а потім її купили опікуни шекспіровського музею для збереження, як пам'ятку про поета.

В середині котеджу зберігаються меблі та дрібні речі родини Готвея. Зокрема тут зберігається цікаве дерев'яне ліжко на якому, імовірно, спала дружина Шекспіра, а може й Шекспір.

Дуже гарний квітник у стилі 16-го століття, овочевий сад, кущі рожі, бузку, жасміну. Все це овіяне масою легенд про любовні пригоди молодого Шекспіра.

Будинок Мері Ерден

Як відомо, мати Віліяма Шекспіра була одною з восьми дочок Роберта Ердена. Родина Ерденів походила від старовинного аристократичного роду, що пізніше збіднів. Дід Шекспіра, Роберт Ерден, був дрібним землевласником у сільській місцевості чотири милі від Стратфорду.

Там тепер і зберігся будинок, що зветься: "Мері Ерден'с Гаус". Це типово староанглійський фермерський будинок. Аж до 1930 року цей будинок був приватною власністю якогось фермера. Потім його купили все ті ж опікуни шекспіровського музею і тепер це вже теж один з відділів музею.

В середині будинку умебльований у стилі 16-го століття. В одній з господарських будівель колишньої ферми Роберта Ердена тепер виставлена колекція сільсько-господарського знаряддя часів Шекспіра.

Віліям Шекспір виїжджає до Лондону

У другій половині 80-х років Шекспір переселяється до Лондону. Думають, що причиною цього було погане матеріальне становище родини, що особливо давало себе відчутти при трьох дітях.

Існує ще один здогад, а це те, що Шекспір утік із свого рідного міста від переслідування Томаса Люсі, заможнього землевласника і судді. Шекспір, як зберігається переказ, полював у лісі Томаса на дикі кози вночі при місячному сяйві.

(Закінчення в наст. числі)

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

Виходить кожного місяця на 32 сторінках великого формату.

"САМОСТІЙНА УКРАЇНА" інформує про вільні змагання українського народу на Рідних Землях;

"САМОСТІЙНА УКРАЇНА" містить статті на ідеологічні, історичні, культурні і господарські теми;

"САМОСТІЙНА УКРАЇНА" друкує твори сучасних українських поетів і письменників;

"САМОСТІЙНА УКРАЇНА" поширює освіту і формує державницький світогляд;

"САМОСТІЙНА УКРАЇНА" розглядає і обговорює актуальні проблеми міжнародного і українського життя.

Ціна одного примірника 30 центів.

Річна передплата \$3.00.

Замовлення слати на адресу:

INDEPENDENT UKRAINE

9421 Burnside Ave., Chicago 19, Ill., USA.

Фото цього погруддя огляньте на 1-й стор. обкладинки ч. 17/18 "Нових Днів".